

ZEMELJKO

O TLEH, RASTLINAH, ŽIVALIH IN ČLOVEKU

Dane Katalinič, Andreja Kuder, Greta Kutnjak, Urška Vrhovec

RECENZIJA

Ljubezen in spoštovanje naravnega okolja je proces, ki se mora pričeti pri majhnem otroku, saj je usoda našega planeta, naše drage Zemlje, v njegovih rokah. Prav ona ali on je ta, ki lahko zeleni planet v prihodnje spremeni – na boljše ali na slabše. Dolžnost nas odraslih je da otrokom omogočimo oblikovati vseživljenjske navade, da bodo lahko, ko odrastejo, živeli sonaravno. Odločitve, ki jih bodo sprejemali v prihodnosti, ne bodo vplivale zgolj na njihovo življenje, ampak na življenje generacij, ki prihajajo za njimi. Prav zato morajo biti okoljska vprašanja osrednja srčika elementarnega izobraževanja otrok.

Se pa vsako izobraževanje prične s spoštovanjem – v našem primeru lahko trdimo, da je temelj okoljske vzgoje spoštovanje naravnega okolja. Njegova osnova je otrokova interakcija z naravnim okoljem. Tako se bo tudi naučil spoštljivega ravnanja z njim. Spodbujajte otroke, naj bodo radovedni do živali in rastlin, ne da bi jih motili, da bodo lahko spoznali, da imajo vsa bitja naravni dom, kamor spadajo Učenje o tem, od kod prihaja hrana, je še en odličen način spodbujanja spoštovanja okolja. Če imate prostor na svojem dvorišču, zakaj ne bi skupaj zasadili manjšega zelenjavnega vrta in si nabrali svežih zelišč za kuhanje?

Z roko v roki raziščite okolico! Pojdite do potoka, mlake, reke ... Vse naštetu je odlično orodje za razvijanje okoljske zavesti. Vzemite si čas in preživite dan ob vodi ter se pogovarjajte o smeteh, odpadkih in otem, kaj lahko konča v reki in na njeni obali, kadar ljudje ne ravnamo tako, kot bi morali. No, in to je lahko spet začetek novega okoljskega poglavja, da otroke vpeljete v svet o trajnostnem delovanju gospodinjstev (tu imam v uvidu recikliranje, kompostiranje in varčevanje z vodo). Otroci počasi in po korakih pričnejo dojemati, kako velik v pliv imajo na svoje/ naše okolje.

Drobna naloga, ki postane pozitivno dejanje in ne nujno opravilo, za katerega je otrok prepričan, da ga mora opraviti, bo spodbudila vseživljenjsko zavedanje o posledicah svojih odločitev.

In tu je še Zemeljko, ki mlade raziskovalce skozi zgodbo popelje v odkrivanje naravnega okolja. Neprisiljeno, jasno in z razlogom ... Avtorji, ki jim je mar in ki jim je vse zgoraj napisano jasno, so pripravili čudovito gradivo za senzibilno spoznavanje okolja, katerega posledica je razvijanje spoštovanja do velikega in malega, ki živi in biva in preprosto je v našem okolju.

dr. Martina Rajšp

UVOD

S pravljичnim navdihom lik Zemeljko v interakciji z otroci in vzgojitelji vzpostavlja komunikacijo o spoznavanju in raziskovanju neživega in živega sveta s poudarkom na aktualnih ekoloških vprašanjih. V ospredju so prva otrokova doživetja skozi sprehod, igro, opazovanje in raziskovanje narave, ki ostanejo kot temeljni usmerjevalec vsemu njegovemu nadaljnjemu svetu o naravi in njeni stvarnosti.

S tem priročnikom želimo poudariti pomen doživetih situacij, ker konkretne izkušnje otroku omogočajo predstave o živem, neživem, o posameznih organizmih in o naravi kot celoti. S takšnim pristopom prispevamo k razvijanju otrokovega naravoslovnega mišljenja, ki je pogosto oprto na poznavanje in temeljito razumevanje dejstev, zakonitosti in pojmov.

Pravljичni lik Zemeljko izpostavlja potrebna ekološka vprašanja, kako ponujamo raziskovalne vsebine, situacije, probleme, na katere otroci sami ali skupaj z nami iščejo odgovore. Lik Zemeljko želi pri posamezniku vzbuditi čut iz pravljice. Ta čut ima marsikaj opraviti v realnem življenju, in sicer tako, da moramo ravnati s čutom, z odgovornostjo do sebe, drugih in do okolja.

Sporočilna vsebina priročnika je, da je v času odraščanja pomemben pogosti stik z naravo, in sicer zaradi spoznavanja naravnih zakonitosti v najširšem smislu, predvsem pa zaradi spoznanja, da je neživi svet in vsa živa bitja s človekom vred v medsebojni povezavi. Brez te verige medsebojne povezanosti ni življenja.

TLA

POZDRAVLJENI OTROCI!

JAZ SEM ZEMELJKO IN VAM ŽELIM V IMENU VSEH IZ VELIKE DRUŽINE TAL ZAUPATI VAM NAŠA ČUTENJA O VAS, KI HODITE VSAKODNEVNO PO NAS, JA PO NAŠEM TELESU, KI STE GA ŽE DOLGO, DOLGO POIMENOVALI TLA, ZEMLJA ALI PRST.

RES JE, DA NE SLIŠITE NAŠE GOVORICE, LAHKO PA VIDITE NAŠE ODZIVANJE NA SLAB ODNOS LJUDI DO ZEMLJE, KOT JE NERODOVITNE, IZSUŠENE, ONESNAŽENE ZEMLJE ...

OTROCI, ŽELIM IZPOVEDATI, KAJ ME MOTI, A TO JE ODNOS LJUDI DO ZEMLJE, VAŠE ZEMLJE, KI JE TEMELJ IN OSNOVA ZA VES ŽIVI SVET, BREZ NJE NI ŽIVEGA SVETA NA TEM PLANETU ZEMLJA.

NAJPREJ NEKAJ BESED O PREZRTEM, POZABLJENEM POMENU ZEMLJE – TAL ZA ŽIVI SVET. SMO HRANA ZA RASTLINSKI SVET, KI S KORENINAMI VSRKUJE POMEMBNE MINERALNE – RUDNINSKE SNOVI IN VODO. RASTLINAM NUDIMO, DA SE V ZEMLJI PRITRDIJO, DA LAHKO RASTEJO IN SE UPIRAJO MOČNIM VETROVOM. SMO ZADRŽEVALNIK IN ČISTILEC VODE, TEKOČINE, DA LAHKO OBSTAJA ŽIVI SVET. SMO SKRIVALIŠČE IN BIVALIŠČE ŠTEVILNIM PREDSTAVNIKOM ŽIVALSKEGA SVETA OD MIKROSKOPSKO VIDNIH ŽIVALI DO VELIKIH ŽIVALI SESALCEV.

ČLOVEKU NUDIMO BOGATE GOZDOVE, TRAVNIKE, POLJA, POTOKE, REKE, JEZERA IN MORJA – OCEANE. SKRATKA VIRE ZA PRIDOBIVANJE HRANE IN ŽIVLJENJA.

NE SAMO TO, NA TLEH – ZEMLJI ČLOVEK GRADI SVOJA BIVALIŠČA – HIŠE, NEBOTIČNIKE, INDUSTRIJSKE OBJEKTE, ŽELEZNIŠKE PROGE, CESTE, LETALIŠČA, PRISTANIŠČA ŠE IN ŠE.

OTROCI, O ČEM VSE TO GOVORI? DA JE ZEMLJA – TLA POMEMBEN DEJAVNIK ZA OBSTOJ ŽIVEGA SVETA S ČLOVEKOM VRED.

NAJBOLJ ŽALOSTEN JE ODNOS LJUDI DO ZEMLJE, IN SICER:

- **ŠE VEDNO JE VELIKO DIVJIH ODLAGALIŠČ.**
- **ŠE VEDNO JE VELIKO ONESNAŽEVANJA POTALNICE, POTOKOV, REK, JEZER, MORJA IN OCEANOV.**
- **ŠE VEDNO JE V RABI VELIKA KOLIČINA MINERALNIH GNOJIL V POLJEDELSTVU.**
- **ŠE VEDNO JE PREVELIKO ONESNAŽEVANJE ZRAKA.**
- **ŠE VEDNO JE PREVELIKA UPORABA PLASTIČNIH VREČK – PLASTIKE.**

ŠE VELIKO BI LAHKO NAŠTEVAL.

OTROCI, VIDIM, DA VI IMATE LEP ODNOS DO ZEMLJE. RADI SE SPREHAJATE, OPAZUJETE NARAVO, SKRBITE ZA VAŠE ČISTO OKOLJE, IMATE ZELENJAVNE, ZELIŠČNE VRTOVE TER SADOVNJAKE, ZA KATERE Z VESELJEM IN RADOVEDNOSTJO Z VAŠIMI VZGOJITELJICAMI IN UČITELJI VZORNO SKRBITE. NE SAMO SKRBITE, AMPAK PRIDELKE TUDI UPORABITE ZA ZDRAVO PREHRANJEVANJE.

POHVALNO!

OTROCI, RAČUNAMO PRAV NA VAS, KO BOSTE ODRASLI, DA SPREMENITE DOSEDANJI ODNOS ODRASLIH DO ZEMLJE, Z ŽELJO, DA TA VAŠ ODNOS ZAŽIVI NA NAŠE SKUPNO VESELJE.

NA KONCU IMAM ZA VAS RAZISKOVALNO NALOGO , IN SICER Z NASLOVOM: Z OPAZOVANJEM IN RAZISKOVANJEM DO ODGOVORA, KAJ SO TLA – ZEMLJA?

NASVIDENJE DO NASLEDNJIČ!

Z opazovanjem in raziskovanjem do odgovora, kaj so tla?

Namig!

Načrtujte sprehod v bližnji gozd za opazovanje tal in nabiranje gozdne prsti.

Pripomočki: lopatka, ekovrečke, povečevalne ročne lupe, primerna obutev.

POTEK:

1. V prvo vrečko naberi pet pesti vrhnje plasti stelje in vložil v ekovrečko.
2. Ko odstraniš vrhnji del stelje, prideš do sprejetega preperevajočega sloja stelje. V drugo ekovrečko naberi pet pesti preperevajoče stelje.
3. Preperevajoči del gozdne stelje s pomočjo lopatke odstrani, in sicer tako, da prideš do tretje plasti, to je gozdne prsti, ki je temno rjave barve. V tretjo ekovrečko naberi pet pesti gozdne prsti.
4. Z lopatko odstrani gozdno prst vse do matične (trdne) podlage, ki je nastala s preperevanjem mineralov. Najpomembnejši minerali tal so minerali glin in drugih kamnin. V ekovrečko naberi dve lopatki trdne podlage.

Nabrani material iz vrečk položite na delovno mizo ter ga razgrnite v enakem zaporedju, kot ste ga nabrali. S pomočjo ročne lupe ali stereo lupe opazujte nabrane vzorce.

ODGOVORITE NA NASLEDNJA VPRAŠANJA:

1. Po čem se loči vsebina prve vrečke od vsebine tretje vrečke?
2. Iz česa je nastala vsebina tretje vrečke? Dokaži!
3. Po čem se loči vsebina tretje vrečke od vsebine četrte vrečke?
4. Iz česa je nastala vsebina četrte vrečke?

- A lahko na podlagi raziskovalnih rezultatov odgovorimo ZEMELJKU, kaj so tla?

TLA SO TRDNA PODLAGA ZEMELJSKE SKORJE.

- Kaj je zemlja, tla ali prst, kot različno označujemo vrhnjo plast?

TO SO RAZKROJENI ALI PREPERELI DELI RASTLINSKIH IN ŽIVALSKIH ORGANIZMOV TER DELI PREPERELE ZEMELJSKE SKORJE.

RASTLINE

OTROCI POZDRAVLJENI,

SPET JE VAŠ ZEMELJKO MED VAMI. ZAGOTOVO STE USPEŠNO OPRAVILI RAZISKOVALNO NALOGO IN TAKO ŠE BOLJ SPOZNALI KAJ SO TLA – ZEMLJA.

DANES BI VAS RAD SEZNANIL S SLABIM ODNOSOM LJUDI DO RASTLIN, GOZDOV IN PRAGOZDOV. NE MOREMO ITI MIMO POMENA RASTLIN, KI V NAŠEM ŽIVEM SVETU ZAVZEMAJO POSEBNO IN POMEMBNO MESTO. NAJBOLJ SO PREPOZNAVNE PO SVOJI ZELENIM BARVI ALI BARVILU, KI SE IMENUJE KLOROFIL IN SE NAHAJA V LISTIH.

RASTLINE ZA SVOJE PREHRANJEVANJE POSKRBIJO SAME. NJIHOVA KUHINJA JE VEDNO ČISTA IN BREZ HRUPA, VSE, KAR POTREBUJEJO, JE ZRAVEN NJIH V ZEMLJI – TLEH, TO SO PREPROSTE ANORGANSKE – MINERALNE SNOVI, VODA IN OGLJIKOV DIOKSID, KI GA VSRKUJEJO IZ ZRAKA. NJIHOV ŠTEDILNIK JE V LISTIH, LISTNEM BARVILU, ZA POTREBNO ENERGIJO UPORABLJAJO SONČNE ŽARKE, TOREJ SONČNO ENERGIJO, KATERO VSRKUJEJO IN NAREDIJO SEBI HRANO IN V OZRAČJE ODDAJO KISIK. POSREDNO SO TUDI VIR ENERGIJE IN HRANE DRUGIM ŽIVIM BITJEM, VKLJUČNO S ČLOVEKOM.

SKRATKA RASTLINE SO ZELENİ SVET, KI SO PROIZVAJALKE – TOVARNE KISIKA, PLINA, BREZ KATEREGA NI ŽIVLJENJA. ENO DREVO NA ZEMLJI MANJ, TOLIKO MANJ JE KISIKA IN HRANE ZA ŽIVA BITJA. RASTLINE NUDIJO ŠTEVILNIM ŽIVALSKIM VRSTAM SKRIVALIŠČE, BIVALIŠČE, HLAD ... VARUJEJO NAŠO ZEMLJO – TLA PRED MOČNIMI VETROVI, TOREJ PRED ODNAŠANJEM ZEMLJE – EROZIJO, PRED PLAZOVI, ŠE IN ŠE.

OTROCI, GOZDOVI SO PLJUČA SVETA!

KAJ PA DELA ČLOVEK S SVOJIMI NEPREMIŠLJENIMI DEJANJI, KOT SO NAMERNI POŽIGI PRAGOZDOV, GOZDOV, ŠKODLJIVI TOVARNIŠKI PLINSKI IZPUSTI V OZRAČJE, KI ONESNAŽUJEJO ZRAK IN TAKO ŠKODUJEJO GOZDOVOM IN DRUGEM RASTLINSTVU ...?

ČLOVEK USTVARJA VELIKE OKOLJSKE PROBLEME IN TI SO:

- PLAZENJE TAL,**
- BREZ GOZDA - DREVES NI HLADA,**
- BREZ GOZDA – DREVES JE ZRAK SUH,**
- MANJ KISIKA, TEŽJE DIHANJE,**
- NAŠE OKOLJE POSTAJA TOPLEJŠE ...**

UPAM, DA SE STRINJATE Z MANO, DA MORAMO POSTATI VARUHI GOZDOV. NAŠA ZEMLJA KLIČE, RAVNAJTE Z GOZDOVI PREUDARNO IN MODRO. ZATO OTROCI, ZEMLJA RAČUNA NA VAS, DA BOSTE VARUHI IN ZAVEZNIKI GOZDOV!

JA, ZA DANES JE BILO DOVOLJ.

TUDI TOKRAT IMAM NALOGO ZA VAS, IN SICER OBIŠČITE BLIŽNJI GOZD ALI PARK, DOBRO OPAZUJTE, BODITE MINUTKO, DVE TIHO, POSLUŠAJTE OGLAŠANJE PTIC, GLOBOKO DIHAJTE SKOZI NOS. VPRAŠANJE ZA VAS: A IMA ZRAK V GOZDU ALI PARKU DRUGAČNEJŠI VONJ KOT V MESTU? ZAKAJ? NA KONCU NARIŠITE RISBO NA TEMO: MOJ GOZD.

VAŠE RISBE RAZSTAVITE IN POKAŽITE STARŠEM, DA STE VARUHI GOZDA.

SREČNO DO NASLEDNJIČ.

ŽIVALI

POZDRAVLJENI OTROCI!

VESEL SEM, DA SEM SPET MED VAMI, POSEBEJ ZATO KER USPEŠNO OPRAVLJATE ZADANE NALOGE IN TO Z VESELJEM. POHVALNO!

KO SEM PRVIČ BIL PRI VAS NA OBISKU, SEM POVEDAL, DA JE ZEMLJA BIVALIŠČE ŠTEVILNIM ŽIVALIM, OZIROMA NJIHOV ŽIVLJENJSKI PROSTOR, NJIHOV DOM IN TEMU PRIMERNO SO PRILAGODILE SVOJ NAČIN ŽIVLJENJA. TU JE NJIHOVO SKRIVALIŠČE, PROSTOR ZA ODLAGANJE JAJČEC IN TUDI VIR HRANE. TEH ŽIVALI JE ZEMLJA VESELA, KER JE ZARADI NJIH ŽIVLJENJE PESTRO, ŽIVAHNO IN V CELOTI ZA ZEMLJO KORISTNO. VSAKA ŽIVAL V ZEMLJI OPRAVLJA KORISTNO NALOGO IN TAKO ENA DRUGO DOPOLNJUJE. TAKO KOT ZADNJIČ, IMAM ZA VAS RAZISKOVALNO NALOGO Z NAMENOM, DA POBLIŽJE SPOZNATE ŽIVALI TAL OKROG VAŠEGA VRTCA, DOMA IN ODGOVORITE NA VPRAŠANJE »ZAKAJ SO ŽIVALI TAL POMEMBNE ZA TLA – ZEMLJO IN ČLOVEKA«?

VAŠA RAZISKOVALNA NALOGA IMA NASLOV:

»NAJPOGOSTEJŠE VIDENE ŽIVALI, KI IMAJO ŽIVLJENJSKI PROSTOR V TLEH IN NJIHOVA POMEMBNOST«

USPEŠNO DELO!

Najpogostejše videne živali, ki imajo življenjski prostor v tleh in njihova pomembnost

Namig!

Pri načrtovanju in izvedbi raziskovalne naloge v ospredje postavite načrtovani cilj, izkušnje otrok, pripomočke in gradiva (slikanice, ilustrirane knjige z barvnimi fotografijami). Navodila za izvajanje opazovalno – raziskovalne aktivnosti naj so kratka in jasna.

DRUGI NAPOTKI:

- Območje opazovanja je otroško igrišče, zelenjavni ali zeliščni vrt.
- Opazovalno – raziskovalno dejavnost lahko izvaja ena skupina ali en oddelek vrtca, ali pa vsi oddelki 2. starostnega obdobja.
- Videne živali v skladu z navodili zabeležite na delovnem listu.
- Videna in opazovalna žival se na delovnem listu beleži le enkrat.

DELOVNI LIST

Vrtec: _____

Opazovalno obdobje: september - maj

Opazovalno okolje: _____

ŽIVAL TAL	VIDENO ŽIVAL V RAZPREDELNICI OZNAČI Z OZNAKO (+), NEVIDENO ŽIVAL Z OZNAKO (-)	ZA TLA POMEMBNA ŽIVAL OZNAČI Z OZNAKO (+), NEPOMEMBNA ŽIVAL Z OZNAKO (-)	ZA ČLOVEKA POMEMBNA ŽIVAL OZNAČI Z OZNAKO (+), NEPOMEMBNA ŽIVAL Z OZNAKO (-)
KRT			
VOLUHAR			
MIŠ			
MRAVLJA			
BRAMOR			
ROGAČ			
HROŠČ			
ŽELEZNA KAČICA			
STRIGA			
STONOGA			
MURN			
ŠČUREK			
PAJEK			
DEŽEVNIK			
KREŠIČ			
ČMRLJ			

TRDITVE PREVERI V STROKOVNI LITERATURI!

ČLOVEK

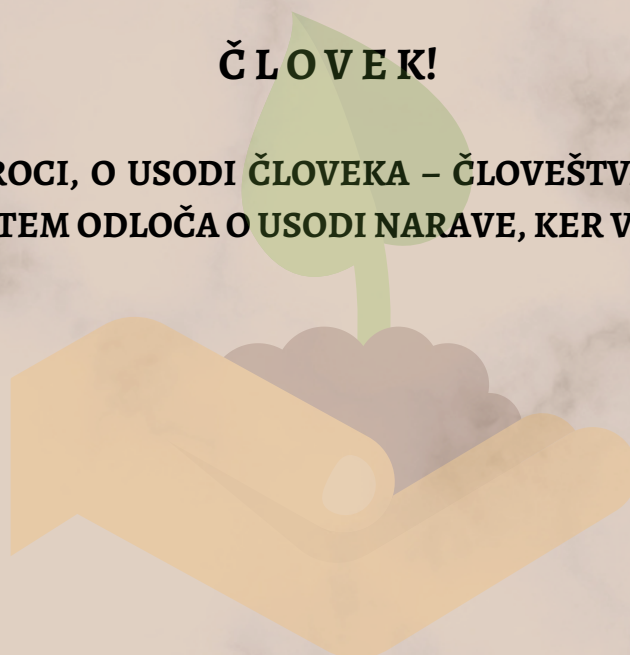
POZDRAVLJENI OTROCI!

SPET SEM MED VAMI. VEM, DA PREJŠNJA NALOGA ŠE VEDNO POTEKA IN TAKO JE TUDI PRAV. PRI RAZISKOVANJU, OPAZOVANJU NI NAGLICE, TO ZAHTEVA POZORNOST IN NATANČNOST, DA PRIDEMO DO RAZISKOVALNEGA REZULTATA. KOMAJ ČAKAM, DA ME SEZNANITE Z VAŠIMI RAZISKOVALNIMI REZULTATI.

DANES VAM V IMENU ZEMLJE IN V SVOJEM IMENU IZREKAM POHVALO ZA VAŠE DOSEDANJE OTROŠKE AKTIVNOSTI V NARAVI. ZELO SMO VESELI VAŠE RADOVEDNOSTI IN SMEHA ..., POSEBEJ PA VAŠEGA LEPEGA VEDENJA DO NAS. NARAVA JE SKUPEN DOM VSEH ŽIVIH BITIJ V NJEJ. ZA VAS IMAM ENO VAŽNO SPOROČILO, IN SICER: USODA TEGA DOMA JE V ROKAH ŽIVEGA BITJA, KI JE NA RAZVOJNEM VRHU ŽIVEGA SVETA, A TO JE

ČLOVEK!

ZAPOMNITE SI OTROCI, O USODI ČLOVEKA – ČLOVEŠTVA POGOSTO ODLOČA ČLOVEK, HKRATI S TEM ODLOČA O USODI NARAVE, KER VPLIVA NANJO.

ZATO JE SKRIB ZA NAŠE OKOLJE ENA GLAVNIH IN POMEMBNIH NALOG V NAŠEM ŽIVLJENJU. VIDIM, DA ME POZORNO POSLUŠATE IN SE Z MANO STRINJATE.

ZDAJ PREDLAGAM, DA VSI SKUPAJ SODELUJEMO V KVIZU NAŠEGA ZNANJA, KAKO JE ČLOVEK SOODVISEN OD NARAVE, IN SICER TAKO, DA NA TRDITVE ODGOVARJAMO Z DA ALI NE, IN ZAKAJ DA ALI NE?

KVIZ

TRDITEV	DA	NE	ZAKAJ
Proizvajalke kisika so rastline.			
Brez kisika ni življenja.			
Rastline uporabljajo energijo, ki pride naravnost s Sonca za izdelavo hrane.			
Najboljši vir vitaminov in mineralov sta sadje in zelenjava.			
Zemlja je vir hrane za rastline.			
Brez vode ni življenja.			
Rastline in živali so vir hrane za človeka.			
Tla nudijo zavetišče in bivališče številnim živalim.			
Človek lahko živi brez vode in kisika.			
Človek lahko preživi brez rastlin in živali.			
Človek ne potrebuje zemlje.			
Na travnikih in gozdovih so najdišča številnih zdravilnih zelišč in plodov.			
Gozdovi so pljuča sveta.			
Narava vpliva na človeka, človek spreminja okolje.			

OTROCI, NA PODLAGI REZULTATOV KVIZA LAHKO SKLENEMO:

**VSA ŽIVA BITJA S ČLOVEKOM VRED SO V MEDSEBOJNI POVEZAVI.
BREZ MEDSEBOJNE POVEZANOSTI NI ŽIVLJENJA. MEDSEBOJNA
POVEZANOST JE VREDNOTA ŽIVLJENJA!**

DRAGI OTROCI, S TEMI BESEDAMI SE POSLAVLJAM OD VAS.

O PRAVLJIČNEM LIKU ZEMELJKO

Zemeljko je lik, ki pripoveduje zgodbe o tleh, rastlinah, živalih in človeku. Navdihuje otroke z domišljijo o lepem in čudežnem svetu narave, skratka krepi jim duha, ljubezen, pogum, pomen o soodvisnosti, lepoti in smislu življenja. Zemeljko kot pravljичni lik na svojstven način skozi pravljичni svet vpliva na čustvenost otroka in iz pravljичnega sveta preide v svet narave – naravoslovja in otroke opogumlja skozi aktivnosti, opazovalno – raziskovalne situacije, da pridobivajo temeljna znanja za življenjski trajnostni razvoj.

DIDAKTIČNI VIDIK ZGODBE

Andreja Kuder

TLA

Otroci v predšolskem obdobju se še posebno dobro počutijo v naravi. Neposredna izkušnja na prostem ji nudi motivacijo za igro in učenje v naravnem okolju. Otroška radovednost, ustvarjalnost ter raziskovalni duh nam dajejo priložnost izpeljati mnogo aktivnosti v naravi, ki otroke miselno in čustveno aktivirajo.

Ko otroke odpeljemo v bližnji park, na travnik ali v gozd, se le ti že sami po sebi spremenijo v prave raziskovalce. Otroci samoiniciativno pokažejo s svojim vedenjem, kaj bi počeli na prostem, saj imajo prirojeno željo po spoznavanju novega. Tako na travniku kot tudi v gozdu ali parku nekateri otroci uspešno premagujejo naravne ovire, plezajo, preskakujejo, se plazijo, drugi s palčkami ali prsti brskajo po zemlji, obračajo liste, vonjajo rastline, zlagajo kamenčke, nabirajo suhe vejice, iščejo male živali in opazujejo njihovo gibanje, iščejo njihova bivališča in podobno.

Skratka svet okrog sebe sprejemajo z vsemi z vsemi čutili in so postavljeni v vlogo raziskovalca. Njihovo vlogo pa osmisli strokovni delavci vrtca, ki dejavnosti vnaprej načrtujemo ter otrokovo raziskovanje tudi osmisli, saj vemo, da je odprto učno okolje neomejen vir informacij za otroke. S skrbno načrtovanimi cilji, didaktičnimi metodami, z izbiro sredstev ter izbiro vsebin, ki so prilagojene starosti in sposobnostim otrok, strokovni delavci načrtujemo aktivnosti v naravnem okolju. Učenje predšolskih otrok naj temelji na pridobivanju neposrednih izkušenj v naravi ter njihovih močnih doživetjih. Z opazovanjem ter raziskovanjem tal v parku, na travniku, v gozdu se otroci srečujejo tako z živo kot neživo naravo. Ob opazovanju tal skozi vse letne čase, vsa vremenska obdobja si pridobivajo raznovrstne izkušnje o njihovem nenehnem spreminjanju. Opazovanje je osnovna metoda raziskovanja, zato nam okolje ponuja neskončno možnosti, da isti košček izbranega učnega okolja (lahko je to del tal na travniku, gozdu ali v parku) opazujemo v vseh letnih časih, ob različnih temperaturah, vremenskih pojavih ter beležimo njihovo spreminjanje, vpliv določenih dejavnikov na njihovo stanje, rast, pridelavo različnih rastlinskih vrst, obnašanje določenih živalskih vrst in podobno. Izbrani del tal (zemlja, kamen, veje, odpadli listi, grmičevje in drugo rastlinje, drobne živali, ...) podrobno opazujemo ter pri raziskovanju uporabljamo pripomočke za raziskovanje. Otroci v stiku z naravo razvijajo vsa čutila. Lahko poslušajo oglašanje ptic, žuželk, dežnih kapljic, ki padajo na različno površino, piš vetra, šumenje listov, vonjajo zemljo, rastline, kamenje, veje ter tipajo različne površine, le pri okušanju moramo biti previdni.

Košček narave lahko z otroki prinesemo tudi v vrtec, opravimo različne poizkuse ter svoja spoznanja in povzetke oziroma rezultate skupaj z otroki zabeležimo v obliki miselnih vzorcev, tabel, risb, ... Tako lahko tudi v vrtčevskih igralnicah nastanejo naravni kotički, v katerih otroci utrjujejo že znane vsebine, opazujejo spremembe ali skrbijo za rastline, ki so jih posadili oziroma posejali.

Margareta Kutnjak

RASTLINE

Predšolski otrok, to malo učeče se bitje, je izjemno občutljiv za dogajanje okrog sebe. Skozi neposredno izkušnjo oblikuje navade, vrednote, ravnanje, odnos do vsega, kar ga obdaja. Vsak otrok, ki prestopi prag vrtca, prinese s seboj nahrbtnik iz domačega okolja. Strokovni delavci se moramo zavedati, da vsebine le – teh ne moremo spreminjati, lahko pa odločilno vplivamo na to, s čim se bo ta nahrbtnik polnil naprej. Trajnostno naravnana vzgoja čutečega, emocionalnega človeka, ki mu je mar za ohranitev narave v vsej svoji lepoti, je pomemben element vzgoje za danes in jutri. Travnik zvončkov kar sam vabi, da natrgamo polne roke teh nežnih rastlin. Žal bodo v dnevu, morda dveh, oveneli in vrgli jih bom proč. V naravi bi cveteli in ustvarjali čudovito kuliso neprimerno dalj časa. Prelepa preproga pomladnega žafrana privabi male otroške roke, ki bi trgale, nabirale ... Ali poznamo te rastline? Jih lahko trgamo, so morda strupene, dražijo oči? Pa jagodičje prikupnih in vabljevih barv – res lahko poskusimo prav vse, kar nam je všeč? Kje raste kalužnica in kje bodeča neža? Zakaj regrat lahko jemo, zvončkov pa ne? Kaj delajo čebele in metulji na cvetočem travniku? Kako so oblikovani cvetovi posameznih rastlin? Kateri so deli rastline? Kako potuje odpadli list od veje do tal? Katera drevesa rastejo v gozdu, katera v sadovnjaku? Kako se oglašajo rastline? Katero lubje je bolj raskavo? Ta in še nešteto drugih drobnih in zato nič manj pomembnih malih raziskovanj bo obogatilo otrokov svet novih znanj. Ekonaravoslovne vsebine so otrokom blizu, le odrasli moramo s tenkočutnim načrtovanjem odpreti pot do njih. Ko jih odpeljemo v naravo, je v naših rokah, ali jo bodo doživeli z vsemi čuti. Rastlinski svet s svojo biotsko raznovrstnostjo je lahko odličen poligon za spoznavanje, raziskovanje in učenje.

Pomembno je, da vzgojitelj predvsem z lastnim zgledom in skrbnim načrtovanjem dejavnosti otroke spodbuja k preživljanju prostega časa ter k izvajanju aktivnosti izven igralnice. Otroka z ustrezno motivacijo in izzivom usmerimo v odkrivanje skrivnosti, na primeren način mu vzbudimo pozornost, da išče odgovore na svoja vprašanja. Prav vse dejavnosti, ki jih sicer pogosteje izvajamo v igralnici, lahko prenesemo v naravo. Tako je igrišče vrtca za otroke lahko imenitna učilnica v naravi. Med rastlinami se lahko sprehodimo ne le skozi naravoslovje, ampak tudi skozi vsa ostala področja dejavnosti: matematiko, družbo, jezik, gibanje, umetnost. V družbi z Zemeljkom bo to vsekakor nadvse poučna in razburljiva dogodivščina.

Urška Vrhovec

ŽIVALI

Pri našem strokovnem delu z otroki živali predstavljajo pomemben del pogovorov in raziskovanja: živali na kmetiji, v gozdu, v morju, domače živali ... Osredotočamo se na živali v različnih ekosistemih, prav hitro pa se nam zgodi, da pozabimo na tiste živali, ki so nam najbližje – živali v/na tleh.

Tla otrokom predstavljajo izredno privlačno okolje, ki jih s svojo pestrostjo kar vabi k raziskovanju živih bitij. Raziskovalne dejavnosti lahko omogočimo na vrtčevskem igrišču, med sprehodom, na bližnjem travniku, v gozdičku ali celo na mestnih ploščadih. Narava nam ponuja ogromno možnosti za raziskovanje, na nas pa je, da jih prepoznamo in izkoristimo. Dejavnosti raziskovanja živali v tleh lahko potekajo spontano ali pa načrtovano. Slednje bodo še intenzivnejše, če otrokom ponudimo različne pripomočke: pincete, povečevalne lupe, opazovalne lončke, priročnik za določanje živalskih vrst.

Med raziskovanjem otroci najprej opazijo živali, ki so jim že znane, kot so polž, deževnik, pikapolonica, metulj ... Če pa jim ponudimo priložnost in pobrskamo malce bolj, lahko najdemo številne živali, ki drugače ostanejo neopažene: šuštar, stenica, kobilica, rogač, čmrlj, mravlja, striga, kozliček, obad, muren, krt ...

Dejavnosti raziskovanja živih bitij v/na tleh lahko povežemo z vsemi kurikularnimi področji. Primeri:

- narava: spoznavanje živih bitij in njihovih značilnosti, razvijanje spoštljivega odnosa do živali, pomen varovanja okolja, rokovanja z raziskovalnimi pripomočki, zaznavanje z različnimi čutili;
- družba: sodelovanje med otroki, seznanjanje z različnimi načini zbiranja, iskanja in prenosa informacij;
- jezik: pravljice, deklamacije in bibarije na temo živali v/na tleh, likovno ustvarjanje na temo živali v/na tleh, usvajanje novih izrazov, širjenje besednega zaklada preko pogovora in razprav;

- umetnost: petje pesmi o živalih v/na tleh, likovno ustvarjanje na temo živali v/na tleh, plesno uprizorjanje živali, ponazarjanje živali z igranjem na male inštrumente;
- gibanje: razvijanje naravnih oblik gibanja ob raziskovanju v naravnem okolju, gibalno ponazarjanje živali, razvijanje prstne spretnosti ob rokovanju z raziskovalnimi pripomočki;
- matematika: štetje živali, prepoznavanje njihovih barv, prikaz najdenih živali v tabeli/z diagramom, razvrščanje živali ...

Prav tako lahko z aktivnim raziskovanjem živih bitij poskrbimo za razvoj otrok na vseh področij: gibalnem, spoznavnem, govornem, socialnem. Talni živ žav je tematika z ogromno priložnostmi za učenje in razvoj, zato je prav, da otrokom ponudimo možnost, da zaživi v vsej svoji pestrosti.

ZEMELJKO O TLEH, RASTLINAH, ŽIVALIH IN ČLOVEKU

Avtorji besedila: Dane Katalinič, Andreja Kuder, Greta Kutnjak, Urška Vrhovec

Risbe: Dane Katalinič

Recenzent: dr. Martina Rajšp

Jezikovni pregled: Nada Katalinič

Izdajatelj: Društvo DOVES – FEE Slovenia

Uredili: Dane Katalinič, Jasmina Mlakar, Dunja Dolinšek (program Ekošola)

Gradivo je prosto dostopno v pdf formatu na <https://ekosola.si/gradiva/>

Portorož, maj 2021

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 70136323

ISBN 978-961-7111-04-0 (PDF)

